

YANGI G'OYALARNI ISHLAB CHIQISH

Nasirov Ilxam Zakirovich- t.f.n., dos.,
Andijon mashinasozlik instituti, Andijon sh., O'zbekiston

Annotatsiya. G'oya ob'ektlari- yangi qurilma, usul, modda, mikroorganizmlarning shtammi va avval ma'lum bo`lgan qurilma, usul va moddalarning yangi vazifada qo'llanilishi bo'yicha texnik yechim toppish usullari yoritilgan.

Kalit so'zlar: G'oya, ob'ekt, texnik vosita, texnik yechim, analog, prototip, biznes, texnologiya, innovatsiya, korxona, raqobatchi.

РАЗРАБОТКА НОВЫХ ИДЕЙ

Аннотация. Выделены объекты идеи- новые устройство, метод, вещество, штамм микроорганизмов, а также использование ранее известных устройств, методов и веществ по новому назначению.

Ключевые слова: Идея, объект, техническое средство, техническое решение, аналог, прототип, бизнес, технология, инновация, предприятие, конкурент.

DEVELOPING NEW IDEAS

Annotation. The objects of the idea are identified - a new device, method, substance, strain of microorganisms, as well as the use of previously known devices, methods and substances for a new purpose

Key words: Idea, object, technical tool, technical solution, analogue, prototype, business, technology, innovation, enterprise, competitor.

Har qanday bozordagi eng qimmatli manbalardan biri bu yangi va original biznes g'oyalardir. Agar sizda ular bo'lsa, siz haqiqatan ham dunyoni o'zgartirishingiz mumkin! Odatda g'oyalarni qanday qidirasiz? Ofisingizda ekran qarshisida o'tirib, xayolingizga kelgan narsa bilan ishlaysizmi? Ehtimol, siz qabulxonada eng aqli xodimlarni yig'ib, vazifa qo'ygandirsiz? Yoki internetda kezing, Google-ga kiring va hatto sohangizdagi so'nggi voqealarni kuzatib boring! Bu erda g'oyalar yaratish va yangi echimlarni ishlab chiqish uchun muqobil mashqlar mavjud [1-5].

Har bir g'oya o'zining aniq ob'ektiga ega, ya'ni texnik vosita yordamida jamiyat extiyojini qondirilishi bilan masala yechiladi. G'oya ob'ektlari turlari, qo'yilgan masalani yechishda maqsadga erishish uchun taklif etilgan texnik yechim vositalariga bog'liq. G'oyalar ob'ektlari bo'lib yangi qurilma, yangi usul, yangi modda,

mikroorganizmlarning yangi shtammlari yoki avval ma'lum bo`lgan qurilma, usul va moddalarning yangi vazifada qo`llanilishi hisoblanadi.

Qurilma- bu bir-biri bilan funktsional va boshqa aloqalarda bo`lgan konstruktiv element yoki shu elementlarning kompleksidir. Bular mashinalar, apparatlar, moslamalar, priborlar, asboblar, agregatlar va ularning detallaridir. Qurilmalar fazoviy o`lchamlari konstruktiv belgilari bilan xarakterlanadi.

Usul- bu zarur bo`lgan maqsadga erishish uchun yangi tartibni o`rnatish ma'lum harakatlar tartibini o`rnatishdir. Usullar- materiallarga, xom-ashyyoga ishlov berish kimyoviy va boshqa moddalarni tayyorlash, turli o`simliklarni o`stirish, kasaliklarni davolash va hokazolar [6-9].

Modda- o`zaro bog`liq bo`lgan elementlardan sun'iy yo`l bilan hosil qilingan material hosiladir. Modda aralashmalar, qotishmalar, emulsiyalar, kimyoviy birikmalardir. Moddalar g'oyasi kimyoviy reaktsiya natijasida hosil qilinishi bilan bir qatorda fizikaviy (xaydash, distillash, presslash elektroliz va x.z.) yo`l bilan ham hosil qilinishi ham mumkin. Moddalar davolashda, oziq-ovqatda va kosmetikada ishlatilishi mumkin.

Mikroorganizmlar shtammlari- bir turdag'i o`simliklarning bakterialari, viruslari va boshqalar bo`lib foydali moddaga aylantirilgan yoki aynan o`zining ishlatilishidir [10-15].

Avval ma'lum bo`lgan qurilma, usul, moddalarning yanfi maqsadda ishlatilishi mohiyati shundaki, ma'lum texnik vosita muallif yoki boshqa mutaxassislar tomonidan qurilma birinchi marta qo`llanilganda u boshqa texnik masala yechimi bo`ladi deb hisoblanagan bo`lsa unda bu g'oya deb tan olinishi mumkin. Masalan, bo`yash uchun mo`ljallangan sintetik bo`yovchi moddani zararli bakteriyalar uchun kuchli ta'sir qiluvchi zahar sifatida qo`llanilishi. Yechimning yangiligi bu xolda hamma g'oyalardagidek aniqlanadi. Salmoqli farq bo`lib ma'lum zaruriyatni qondirishda qo`llanilayotgan moddalar taklif etilayotganiga solishtirish bilan aniqlanadi. Ya'ni bizni xolatimizda bo`yovchi modda bakteriyalarni yuqotishda qo`llaniladigan boshqa moddalarga solishtiriladi.

Ma'lum bo`lgan belgilar zamонавиу texnika xolatini belgilaydi. Yangi belgilar yoki hamma ma'lum belgilarni boshqacha shaklda qo`llash ilmiy- texnik taraqqiyotni tezlashishini ta'minlaydi. Bir turdag'i o`xshash g'oyalalar analoglar deb, taklif qilinayotgan texnik yechimga eng yaqini esa prototiplar deb ataladi.

Prototipdan taklif etilayotgan yechimning farqi salmoqli bo`lishi shart, ya'ni ushbu yechimni sezilarli darajada ajratishi kerak. Texnik yechimning belgilaridan yana biri ijobjiy samaradir. Ijobjiy samara deb g'oya keltirishi mumkin bo`lgan aniq foyda tushuniladi. Bular mexnat unumdorligini oshirish, maxsulot ishlab chiqarish sonini oshirish, materiallarga bo`lgan xarajatni kamayirish, tannarxni kamaytirish, maxsulot sifatini oshirish, texnika xavfsizligini yaxshilash va x.z.lar [16-19].

Texnik yechim yangilikka, salmoqli farqlarga va ijobiy samaraga ega bo`lsa himoyalana oladigan deb ataladi. Himoyalana olish texnik yechimning shunday xossasiki, usiz xarakatdagi qonunlar asosida g'oya tan olinmaydi.

Himoyalana oladigan g'oyalarga mualliflik guvoxnomalari yoki patentlar beriladi.

Turli mashina va texnologik jarayonlar qo`llanilganda ularning texnik rivojlanishiga xalaqit beruvchi, mexnat unumdorligining o`sishiga imkon bermaydigan konstruktiv va boshqa kamchiliklar aniqlanadi. Shunda ishlatilayotgan konstruktsiyaning usulning, moddaning mukammallashtirish yo`li bilan yoki ulardan mukammalroq boshqalariga almashtirish bilan bartaraf qilish zaruriyati paydo bo`ladi.

G'oya- texnik yechim hisoblanadi. Masala quyidagi shartlarda u yechilgan hisoblanadi [20-27];

- agar yechim texnik vositaga (usulga), uni yechish ko`rsatmalariga ega bo`lsa;
- agar yechim printsipial asosiy momentlarni ochib bersa;
- agar yechimni amalga oshirish mumkin bo`lsa, ya'ni undan foydalanishga yaroqli bo`lsa.

Texnik masala yechilganda uni nazariy asoslash talab qilinmaydi.

Yechilgan texnik masala quyidagi shartlarda tan olinishi mumkin:

- yangilikka ega bo`lsa,
- salmoqli farqli bo`lsa,
- ijobiy samara bersa.

Texnik yechimi mamlakatda yoki undan tashqarida noma'lum kishilar orasida uning moxiyati yoki uning yechimiga o`xshash arizaning prioritet sanasigacha ochilmagan bo`lishi shart.

Yechim moxiyatining ochilishi uni matbuotda e'lon qilinishi (mamlakatda yoki chet ellarda) yoki ko`rgazmalarda ko`rsatilishi, yoki ochiq qo`llanilishi natijasida bo`lishi mumkin. Bunday xollarida masalaning yechimi aniq bo`lib qoladi va uning yangilik xossasi yo`qotiladi. Agar texnik yechim tor doiradagi kishilarga ma'lum bo`lsa, masalan texnik komissiyaga, muallif xodimlariga, yuqori organ raxbarlariga, unda yechim yangiligi saqlanadi.

Yangilik aniqlanishida vatanimiz, MDH va chet el texnikasining taalluqli sohasi bo`yicha dunyo masshtaclaridan taraqqiyot darajasidagi manbalardan foydalaniladi. Agar davlatimiz xalq xo`jaligining hamma sohalarida qilingan yangilik g'oya bo`lib hisoblansada, boshqa davlat uchun yangilik bo`lmasa unda bu taklif yangiligi yo`qoladi.

Qo`yilgan talablarga ko`ra g'oya bo`lib erishilgan, ma'lum zamonaviy texnika darajasi uchun yangi deb (qabul) tan olinishi mumkin. Bunday yangilik absolyut (dunyoviy) deb ataladi va ko`p davlatlarda pioneer ixtiro sifatida qabul qilinadi.

Yangi g'oyalarni ishlab chiqish **usullari** yaratish qadim zamonlardan, ya'ni tosh asridan boshlangan bo'lib hozirgi kungacha quyidagicha davom etmoqda [28-34]:

- Sinash va yanglishish usuli (tosh asri);
- Katalog usuli (F. Kunse- 1926);
- Morfologik taxlil (F.Svikki,SShA; - 1942);
- Sinektika usuli (V.Gordon, 1944);
- Nazorat savollari usuli (D. Poy, 1945);
- Tashkil etuvchi tushunchalar (F. Xanzen,GDR- 1953);
- Nazorat savollari usuli (R. Krouford- 1954);
- Xarakterli alomatlar qaydnomasi usuli (R. Krouford- 1954);
- "Kashfiyotlar matriksasi" usuli (A. Mol,Fransiya- 1955);
- ARIZ (G.Altshuller, Rossiya- 1956);
- Aqliy xujum usuli (A.Osborn- 1957);
- Nazorat savollari usuli (S.Pirson- 1957);
- Fokal ob'ektlar usuli (Ch.Vayting- 1958);
- Xarajatlar va natijalar taxlili usuli (Yu. Fange- 1959);
- Ijodiy muhandislik konstruksiyalash usuli (G. Bul- 1960);
- Yo'naltirilgan tafakkur usuli (N. Sereda- 1961);
- Yetti marotaba izlash usuli (G.Bush- 1964);
- Masalalarni yechishga tizimli yondoshish usuli (V. Shubin- 1972);
- Bexosliklar zanjiri va assotsiatsiyalar usuli (G.Bush- 1972);
- «Metra» integral usuli (I.Buven i dr.- 1972);
- Izlashning o'nlik matriksalari usuli (F. Povileyko- 1972);
- Umumlashgan evristik algoritm usuli (A. Polovinkin- 1976);
- Loyihalashning avtomatlashgan tizimi (A. Dvoryankin i dr.- 1976);
- Ixtiro etish mashinası (V. Surikov- 1989);
- Kompyuterli loyihalash. Taxlil. Sintez (KOMPAS) (A.Andreychikov- 1990);
- Fizik harakat tarzi sintezining eexpert tizimi usuli (S.Fomenkov i dr - 1990).

Yuqoridaǵi usullarning hech biri sizga birinchi yarim soat ichida ajoyib g'oyalar tug'ilishini kafolatlamaydi. Ammo ularning almashinushi sizga jamoadagi muhitni sezilarli darajada yangilash, xodimlarni biznesingizni rivojlantirish jarayoniga jalb qilish imkonini beradi. Bularning barchasi birinchi qarashda ko'rinaliganidan ham muhimroqdir [35-39]. Zamonaviy biznes dunyosi nafaqat yuqori texnologiyalar ma'nosida, balki global miqyosda innovatsion bo'ldi. Bu "tadbirkorlik ruhi" ning global evolyutsiyasi bo'lib, g'oyalarning paydo bo'lishi va ularni uzlusiz amalga oshirish jarayoni omon qolish kalitiga aylandi. Rivojlanishdan to'xtab qolgan kompaniyalar o'z joylarini yanada moslashuvchan va ilg'or raqobatchilarga topshirishga mahkum.

Adabiyotlar

1. Насиров, И. З., Косимов, И. С., & Каримов, А. А. (2017). " Морфологик таҳлил" методини қўллаб ўт олдириш свечасини такомиллаштириш. *Инновацион технологиилар*, (3 (27)), 74.
2. Насиров, И. З., & Гаффаров, М. Т. (2021). ЭЛЕКТРОННАЯ СИСТЕМА ПЛАТЕЖЕЙ В АВТОБУСАХ. *Естественнонаучный журнал «Точная наука*, (117), 2-5.
3. Насиров И.З., Гаффаров М.Т. Присоединение Республики Узбекистан к Киотской конвенции // Процветание науки. 2021. №2 (2). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/prisoedinenie-respubliki-uzbekistan-k-kiotskoy-konventsii> (дата обращения: 06.12.2022).
4. Закирович Н.И., Муминович С.А., Мирзаахмадович Т.Ю., Тоштемирович Г.М. Испытания реактора подачи водорода и озона к двигателю внутреннего сгорания. *Международный журнал специального образования детей младшего возраста (INTJECSE) ISSN* , 1308-5581.
5. Насиров, И. З., & Юсупбеков, Х. А. (2020). Использование метода «Морфологический анализ» в усовершенствовании свечи зажигания. *Молодой ученый*, (43), 333.
6. Насиров Ильхам Закирович. (2022). МУСТАҚИЛ ИШЛАРНИ ТАШКИЛ ЭТИШНИНГ ШАҚЛЛАРИ. *Конференц-зона* , 327–332. Получено с <http://www.conferencezone.org/index.php/cz/article/view/867>.
7. А.А.Xomidov . XAVFSIZLIK YOSTIQCHASI TURLARI. “ИРТЕРНАУКА” Научный журнал, №22(198) Часть 5, 9-12 ст.
8. Xomidov, AA, Abdurasulov, MSh . YO’LOVCHI VA YUK TASHISH SHARTNOMASI VA UNING MAZMUNI, MOHIYATI. “ИРТЕРНАУКА” Научный журнал, №45(221) Часть 3, 98-99 ст,
9. Xomidov, A.A., Abdirahimov, A.A. (2021). TRANSPORT LOGISTIKASIDA ZAHIRALAR VA OMBORLASHTIRISH. *Internauka*, (45-3) , 100-103.
10. Хомидов, АА, Сотиболдийев НМ (2022). ОРГАНИЗАЦИЯ МЕЖДУНАРОДНЫХ ПЕРЕВОЗОК НА ВНЕШНЕЙ ТОРГОВЛЕ. *Internauka*, №1(224) Часть 2, 73-76 ст.
11. НАСИРОВ, И. З., & Аббаов С. Ж. . (2022). ВОДОРОД ИШЛАБ ЧИҚАРИШ УСУЛЛАРИ ВА ИСТИҚБОЛЛАР. *Международный журнал философских исследований и социальных наук* , 99–103. Получено <http://ijpsss.iscience.uz/index.php/ijpsss/article/view/237>.
12. Nasirov Ilham Zakirovich, Sarimsaqov Akbarjon Muminovich, Teshaboyev Ulugbek Mirzaahmadovich, [Gaffarov Mahammatzokir Toshtemirovich. Tests of a reactor for supplying hydrogen and ozone to an internal combustion engine//](#)

International Journal of Early Childhood Special Education (INT-JECSE) ISSN: 1308-5581. DOI 10.9756/INT-JECSE/V14I3.693? Vol 14, Issue 03 2022, 5296-5300 p.

13. Nasirov Ilham Zakirovich, Rakhmonov Khurshidbek Nurmuhammad ugli, Abbasov Saidolimkhon Jaloliddin coals. Adding Hydrogen to the Fuel-Air Mixture in Engines// Eurasian Journal of Learning and Academic Teaching. ISSN: 2795-739X www.geniusjournals.org. JIF: 8.225. Volume 8| May 2022, p. 75-77.

14. Насиров И.З., Рахмонов Х.Н. Результаты стендовых испытаний электролизера//U55 Universum: технические науки: научный журнал. № 3(96). Часть 3. М., Изд. «МЦНО», 2022. – 72 с.– Электрон. версия печ. публ.– <http://7universum.com/ru/tech/archive/category/396.DOI-10.32743/UniTech.2022.96.3.13262>. с. 34-36.

15. Сайдкамолов, И. Р. Исследование соответствия вместимости автобусов сложившемуся пассажиропотоку на маршруте № 21 общественного пассажирского транспорта г. Волгограда / И. Р. Сайдкамолов // Конкурс научно-исследовательских работ студентов Волгоградского государственного технического университета (г. Волгоград, 26–30 апреля 2021 г.) : тез. докл. / редкол.: С. В. Кузьмин (отв. ред.) [и др.] ; ВолгГТУ, Отд. координации науч. исследований молодых ученых УНИИ, Общество молодых ученых. - Волгоград, 2021. - С. 170.

16. Насиров Илхам Закирович, & Кузиболаева Дилноза Тухтасиновна. (2022). РЕЗУЛЬТАТЫ ИСПЫТАНИЙ ЭЛЕКТРОЛИЗЕРОВ . *Journal of New Century Innovations*, 17(1), 119–120. Retrieved from <http://www.newjournal.org/index.php/new/article/view/876>

17. Насиров Ильхам Закирович, Зо'хридинов Дилмуроджон Каримджон о'гли. (2022). АНДИЖОН ВИЛОАТИДА Ё'НАЛИШДАГИ ТАКСИЛАРНИНГ ИСЛАТИЛИШИ . ЖУРНАЛ ИННОВАЦИЙ НОВОГО ВЕКА , 7 (5), 94–101. Получено с <http://www.wsrjournal.com/index.php/new/article/view/1637>.

18. Махамматзокир Тоштемирович Гаффаров, & Анварбек Аҳмаджон ўғли Хомидов. (2022). Регулирование Транспортных Потоков В Республике. Обеспечение Безопасности Дорожного Движения И Предотвращение Пробок. *Periodica Journal of Modern Philosophy, Social Sciences and Humanities*, 12, 73–78. Retrieved from <https://periodica.org/index.php/journal/article/view/268>

19. Гаффаров, М. Т., & ўғли Хомидов, А. А. (2022). Регулирование Транспортных Потоков В Республике. Обеспечение Безопасности Дорожного Движения И Предотвращение Пробок. *Periodica Journal of Modern Philosophy, Social Sciences and Humanities*, 12, 73-78. <https://periodica.org/index.php/journal/article/view/268>

20. Насиров И.З, Гаффаров М.Т.(2021). Присоединение Республики Узбекистан к Киотской конвенции. ПРОЦВЕТАНИЕ НАУКИ, № 2 (2) 25-33.
21. G.Komolova. “Diffrensial hisobning asosiy teoremlari.”. “SCIENCE AND EDUCATION” SCIENTIFIC JOURNAL. ISSN 2181-0842. VOLUME 2, ISSUE 10, OCTOBER 2021, 9-12 betlar, O‘zbekiston. 2021-yil,Oktabr.
22. Djalilova T., Komolova G “Solution of the energy equation of a two-phase medium taking into account heat transfer between phases”. INTERNATIONAL JOURNAL OF RESEARCH IN COMMERCE, IT, ENGINEERING AND SOCIAL SCIENCES, ISSN: 2349-7793 Impact Factor: 6.876., Volume: 16 Issue: 01 in January 2022, Hindiston, 70-bet. 2022 yil,Yanvar.
23. G.Komolova, Khalilov M, Komiljonov B., “Solve Some Chemical Reactions Using Equations”. European Journal of Business Startups and Open Society, Vol. 2 No. 1 (2022): EJBSS ISSN: 2795-9228, 2022 y, 22.01, 45-bet. Belgiya,2022 yil, yanvar.
24. Djalilova T, Komolova G, Xalilov M., “О распространении сферической волны в нелинейно-сжимаемой и упругопластической средах”, Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences jurnali, 2022 yil, 16.03., VOLUME 2 | ISSUE 3 ISSN 2181-1784,Impact Factor SJIF 2022: 5.947, 87-bet., O‘zbekiston,2022 yil, Mart.
25. Rahmatullo Rafuqjon o‘g‘li Rahimov (2022). Avtomobil transportida tashuv ishlarini amalga oshirishda harakat xavfsizligini ta’minlash uslublarini takomillashtirish yo’llari. ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА В XXI BEKE, 750-754.
26. Rafuqjon o‘g‘li, R. R. (2022, December). TIRSAKLI VALLARNI TAMIRLASH ISTIQBOLLARI. In *Conference Zone* (pp. 333-342).
27. Махамматзокир Тоштемирович Гаффаров, & Анварбек Ахмаджон ўғли Хомидов. (2022). Регулирование Транспортных Потоков В Республике. Обеспечение Безопасности Дорожного Движения И Предотвращение Пробок. *Periodica Journal of Modern Philosophy, Social Sciences and Humanities*, 12, 73-78. Retrieved from <https://periodica.org/index.php/journal/article/view/268>
28. Гаффаров, М. Т., & ўғли Хомидов, А. А. (2022). Регулирование Транспортных Потоков В Республике. Обеспечение Безопасности Дорожного Движения И Предотвращение Пробок. *Periodica Journal of Modern Philosophy, Social Sciences and Humanities*, 12, 73-78. Retrieved from <https://periodica.org/index.php/journal/article/view/268>
29. Abdullayev, A., & Gaffarov, M. (2020). Synergetic Modeling of the Transportation Process in the Centers. Bulletin of Science and Practice, 6(3), 275-278. <https://doi.org/10.33619/2414-2948/52/32>

30. Gaffarov, M. (2020). Procedure for Collecting Fines From Drivers of Foreign Vehicles Violating Traffic Rules. Bulletin of Science and Practice, 6(11), 300-303. <https://doi.org/10.33619/2414-2948/60/37>.

31. Rahmatullo Rafuqjon o'g'li Rahimov (2022). Avtomobil transportida tashuv ishlarini amalga oshirishda harakat xavfsizligini ta'minlash uslublarini takomillashtirish yo'llari. ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА В XXI BEKE, 750-754.

32. Rafuqjon o'g'li, R. R. (2022, December). TIRSAKLI VALLARNI TAMIRLASH ISTIQBOLLARI. In *Conference Zone* (pp. 333-342).

33. Shodmonov, S. A. (2022). GLOBAL ELEKTR AVTOMOBILLARINI ISHLAB CHIQISH VA ELEKTR MASHINA ASOSLARI.

34. Shodmonov Sayidbek Abduvayitovich, Abbasov Saidolimxon Jaloliddin o'g'li, & Xomidov Anvarbek Axmadjon o'g'li. (2022). RESPUBLIKAMIZDA YUKLARNI TASHISHDA LOGISTIK XIZMATLARNI QO'SHNI RESPUBLIKALARDAN OLIB CHIQISH VA RIVOJLANTIRISH OMILLARI . *JOURNAL OF NEW CENTURY INNOVATIONS*, 9(1), 83–90. Retrieved from <http://wsrjournal.com/index.php/new/article/view/1970>

35. Шодмонов, С. А. (2022). ОЦЕНКА ПОКАЗАТЕЛЕЙ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ВОДОРОДСОДЕРЖАЩИХ СОСТАВНЫХ ТОПЛИВ В ДВИГАТЕЛЯХ ВНУТРЕННЕГО СГОРАНИЯ.

<http://wsrjournal.com/index.php/new/article/view/1972>

36. Shodmonov, S. A., & qizi Turg'unova, G. A. (2022). Railway Transport, its Specific Characteristics and Main Indicators. *Periodica Journal of Modern Philosophy, Social Sciences and Humanities*, 12, 61-66.

37. B.B.Batirov, O. (2021). Content of pedagogical experience in the structure of physics teaching and methodological basis of its organization. *Academicia*, 422-427.

38. B.Batirov, A. S. (2019). DIFFERENTIAL LEARNING IN PHYSICS. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences*, Page 24-27.

39. To'ychiyev.Sh.Sh, &. A. (2022 g.30-aprel). BA'ZI NOAN'ANAVIY MASALALARING YECHIMLARI. *Eurasian Journal of Mathematical Theory and Computer Sciences*, st: 65-68.